

Ärende: VN/18806/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Svenska Finlands folkting tackar för möjligheten att ge ett utlåtande om utkastet till regeringsproposition med förslag till lag om ändring av 2 § i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Enligt gällande lag utfärdas bestämmelser om myndighetens verksamhetsställen genom förordning av statsrådet, medan förslaget innebär att myndigheten själv fastställer verksamhetsställena i sin arbetsordning. Lagändringen kommer enligt propositionen inte att få konsekvenser för tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna, vilket omfattar de grundläggande språkliga rättigheterna.

Folktinget kommenterar propositionen enligt följande:

Enligt förslaget besluter Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata om verksamhetsställena i sin arbetsordning. Folktinget ser det som ytterst viktigt att en förändring av servicenätverket föregås av en språklig konsekvensbedömning. Detta krav bör även skrivas in i lagen. Folktinget anser att det finns en risk för att helhetssynen gällande servicenätverket försvagas om myndigheter i framtiden själva kan besluta om att inrätta eller lägga ned verksamhetsställen, utan att det styrande ministeriet tar ställning till förslagen.

Myndighetens beslut om förändringar i nätverket av verksamhetsställen ska följaktligen föregås av en grundlig bedömning av språkliga konsekvenser på motsvarande sätt som vid lagberedning. Enligt

anvisningarna om konsekvensbedömning vid lagberedning är en bedömning av språkliga konsekvenser av central betydelse när förvaltningsstrukturerna förnyas, eftersom personalens språkkunskaper har en betydande inverkan på förverkligandet av de språkliga rättigheterna (statsrådets publikationer 2022:75).

I propositionen anges att 122 § i grundlagen ska beaktas när förvaltningen organiseras. Grundlagsutskottet har i sin utlåtandep Praxis understrukit att myndigheternas verksamhetsområden och verksamhetsställen ska organiseras på ett sådant sätt att tillgången till den berörda myndighetens tjänster tryggas och de språkliga rättigheterna enligt grundlagens 17 § tillgodoses (GrUU 29/2006 rd och GrUU 42/2006 rd).

Enligt 36 § i språklagen ska varje myndighet inom sitt verksamhetsområde övervaka att språklagen följs. Det här förutsätter bland annat att myndigheten via sina processer och styrdokument systematiskt följer upp att de språkliga rättigheterna och den faktiska jämlikheten tillgodoses i praktiken, vilket är av stor vikt även vid omstruktureringar inom förvaltningen. Erfarenheter från till exempel skatteförvaltningen visar att en god planering och systematik, även i språkligt hänseende, ökar myndigheternas samlade effektivitet och resultat.

Folktinget konstaterar att förändringar i nätverket av verksamhetsställen således inte får leda till att enskilda personers lagstadgade rätt till service på svenska försvagas. En central jämlikhetsprincip är att var och en har rätt att välja om kommunikationen med myndigheten sker via digitala tjänster eller genom personlig kontakt, såsom besök på ett verksamhetsställe. Det är angeläget att det finns möjlighet att besöka myndigheten även framöver, speciellt när det gäller personer som inte kan eller har möjlighet att använda digitala tjänster.

En minskning av antalet verksamhetsställen kan sannolikt leda till att användningen av myndighetens digitala tjänster ökar. Enligt grundlagsutskottet måste de skyldigheter som följer av språklagen beaktas när nya digitala tjänster och system skapas. Utskottet ser det som viktigt att de grundläggande språkliga rättigheterna beaktas redan i den inledande fasen av utvecklingen av tjänsterna och att de digitala tjänsterna utvecklas parallellt i olika språkversioner. (GrUB 5/2022 rd) Folktinget hänvisar utöver detta till vikten av att finsk- och svenskspråkiga personer erbjuds användarstöd för digitala tjänster på sitt eget språk.

Folktinget har föreslagit en språkbestämmelse i lagstiftningen om digitala tjänster för att uppmärksamma vikten av att språkliga rättigheter tryggas i offentliga digitala tjänster. Detta förslag ingår i slutrapporten av finansministeriets arbetsgrupp för tillämpning och främjande av lagstiftningen (finansministeriets publikationer 2023:9, s. 118).

Det anges att propositionen inte har direkta konsekvenser för nätet av verksamhetsställen och således inga direkta ekonomiska konsekvenser. Myndigheten får däremot möjligheter att ordna

servicenätverket och funktionerna på ett ändamålsenligt sätt. Kravet på sparåtgärder inom statsförvaltningen förutsätter emellertid att man vidtar åtgärder för att effektivera användningen av myndighetens lokaler.

När det gäller beslut om omstruktureringar inom förvaltningen har de grundläggande språkliga rättigheterna en särställning, och synpunkter som baseras på ekonomiska argument kan inte ges samma vikt i beslutsfattandet. Folktinget konstaterar med hänvisning till detta att krav på sparåtgärder inte får leda till att myndighetens förmåga att säkerställa enskilda personers rätt till service på svenska försämras. Det är av central betydelse att myndigheten ser till att det finns ett tillräckligt antal verksamhetsställen med svensk-kunnig personal inom de tvåspråkiga områdena i landet också framöver. Detta är av särskild vikt även i ministeriets pågående reform, som syftar till att koncentrera de statliga kundbesöken till den offentliga förvaltningens gemensamma serviceställen under 2020-talet.

Beijar Kristina
Svenska Finlands folkting